

İçindekiler

Sunuş	9
Protofeminist Bir Karakter Olarak Elizabeth'in Gurur ve Önyargısı	17
<i>Lale Kabadayı</i>	
Uğultulu Tepeler'in Dinmeyen Uğultusu	43
<i>Cem Evrim Aslan</i>	
Bireysel Özgürlükten Toplumsal Eleştiriye: Jane Eyre	65
<i>Ayşe Seda Aslan</i>	
Savaşın ve Kırmızı Toprağın Güçlü Kadını: Scarlett O'Hara	87
<i>Dilan Tüysüz</i>	
Daisy Buchanan Üzerinden Muhteşem Gatsby Uyarlaması: Kadın Kahramanlar ve Hollywood Anlatısı	117
<i>Aysu Uğur Balcı</i>	
Vurun Kahpeye Deyiminin Gölgesinde Aliye İmgesinin Edebiyat ile Sinema Arasında Trajik Varoluş Serüveni	141
<i>Eşref Akmeşe</i>	
Travmatik Bir Anti-Kahraman Portresi: Zeki Demirkubuz'un Kıskanmak Uyarlamasında "Seniha"	173
<i>Alper Erçetingöz</i>	

Erkek dünyasında bir 'Tanrıça': Bella Baxter 199
Selvi Şenel

Sağlık Sosyolojisi Perspektifinden Alzheimer'ın Sinemadaki Görünümü:
Still Alice (Unutma Beni) ile Kendini Hatırla(ya)mamak Üzerine 219
Nergiz Gündel

Yazarlar Hakkında 255

Sunuş

Bundan bir yıl önce yayınlanan ve bu kitabın öncülü olarak kabul edilebilecek *Sinemada Roman Kahramanları*’nda dikkat çektiğim üzere, bu ilk kitap tamamen erkek kahramanlardan oluşuyordu. Bu bilinçli bir tercih değildi elbette, yazarların seçimi sonucunda ve tesadüfi şekilde, roman sayfalarından peliküle aktarılan önemli erkek karakterler baskın gelmişti ilk kitapta. Bana göre ciddi bir eksiklik yaratan bu durum, tabi ki edebiyatta ve sinema uyarlamalarında güçlü kadın karakterler olmadığı anlamına gelmiyordu. Bu nedenle ilk kitabın sunuş kısmında “sadece kadın kahramanlara ayrılmış ikinci bir kitap” olabileceğine dair kapı aralamıştım. O kapı, beklediğimden çok daha kısa sürede tamamen açıldı ve nihayetinde elinizde tuttuğunuz bu kitap ortaya çıktı.

Edebiyat tarihinin unutulmaz kadın karakterleri ve onların beyazperdede canlandığı filmleri bir araya getiren bu çalışma, başta da söylediğim gibi, önemli bir eksikliği giderme çabasının ürünüdür. Hiç şüphesiz, sinema ve edebiyat yüzyılı aşkın süredir birbirini besleyen ve zenginleştiren iki büyük anlatı sanatıdır. Ancak bu büyük ortaklığa bakıldığında, kalemlerin ve kameraların odağına genellikle erkek karakterlerin mücadelelerinin ve kahramanlıklarının yerleştirildiği görülür. Kadın karakterler ise çoğu zaman ikinci planda kalmış, kurtarılması veya korunması gereken narin bir varlık, baştan çıkarıcı bir tehdit ya da umutsuz bir aşkın nesnesi olarak tasvir edilmekten kaçamamıştır.

Oysa ki edebiyatın güçlü kalemleri bu tek boyutlu kalıpları uzun zaman önce yıkmış, sayfaların sınırlarını zorlayan, toplumsal normları yıkan, aşkları, tutkuları, zaafı, güçleri ve mücadeleleriyle öne çıkan unutulmaz kadın karakterler yaratmıştır. Hatta bu kahramanlar, 'kadının adı yok' isyanına inat, birçok büyük esere kendi isimlerini vermiştir; Anna Karenina, Emma, Madame Bovary, Jane Eyre, Carmen, Thérèse Raquin, Lolita ve Carol gibi. Bu kitap da her biri kendi döneminin toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyan, okuyucuyu ve izleyiciyi kendi içsel yolculuklarına ortak eden kadın karakterleri, edebi ve sinematografik birer inceleme konusunun ötesinde, kadın deneyiminin evrensel ve zamansız yansımaları olarak ele almaya çalışıyor. Böylece yıllardır roman sayfalarından ve beyaz perdeden bize ilham vermeye devam eden kadın kahramanlara bir kez daha saygı duruşunda bulunuyoruz.

Bu çerçevede, edebiyat ve sinema tarihindeki kadın kahramanların hikayelerini, temsil ettikleri dönemseller ve ideolojik çatışmalar üzerinden belirli tematik kategorileri takip ederek inceledik. Bu yapı, okuyucuya kadın deneyiminin evrenselliği ile kültürel bağlam arasındaki ilişkiyi sistematik şekilde takip etme imkânı sunmayı hedeflemekte. İlk olarak İngiliz edebiyatıyla başlıyor ve evliliğin ekonomik zorunluluk olduğu dönemlerde, zekâ ve kişisel onuru evliliğin temeline yerleştiren, toplumsal kurallara meydan okuyan ilk kadın sesleriyle ve Viktorya Dönemi'nin sınıfsal kısıtlamaları, ataerkillik otoritesi ve katı ahlak kuralları karşısında aşk, özgürlük ve ruhsal bağımsızlık arayışında olan, gotik ve romantik kadın kahramanlarla başlıyoruz. Sonrasında Amerikan Rüyası'nın çatlaklarına ve anti-kahramanlarına uzanıp savaş ve modernleşme kaosunun ortasında hayatta kalma içgüdüsünü her şeyin üstüne koyan, kişisel arzu ve hırsla Amerikan Rüyası'nın yüzeysellliğini açığa çıkaran anti-kahramanlarla devam ediyoruz. Ardından Türk edebiyatına geçiyor ve Cumhuriyet'in aydınlanma

idealleriyle taşra gerçekliğinin dini ve ataerkil otoritesi arasında sıkışan, bireysel travmaları yapısal şiddete dönüşen yerel kadın karakterlere bakıyoruz. Son olarak ise çağdaş kimlik, beden ve dönüşüm teması çerçevesinde cinsel özgürlük, postmodern kimlik arayışı ve beynin biyolojik kaybıyla benliğin sorgulanması gibi güncel felsefi ve sosyolojik sorunlarla yüzleşen çağdaş kadın deneyimleri sorgulanıyor.

Bu doğrultuda kitapta sizi karşılayacak ilk kahraman, en güçlü kadın yazarlardan biri olarak kabul edilen Jane Austen'in kaleminden çıkan **Elizabeth Bennet**. Lale Kabadayı'nın incelemesi, Austen'in 1813 tarihli başyapıtı *Gurur ve Önyargı*'yı ve onun modern uyarlamalarını merkeze alıyor. Çalışma, Elizabeth Bennet'i, yaşadığı dönemin toplumsal cinsiyet rollerine ve evlilik beklentilerine eleştirel bir duruş sergileyen protofeminist bir karakter olarak konumlandırıyor. Bölüm, Elizabeth'in zekâsı, neşesi ve toplumsal normlara karşı duruşu ve Bay Darcy ile kurduğu ilişkinin eşitlik fikri üzerine nasıl yapılandığını analiz ediyor. Evliliği ekonomik gereklilikten ziyade, entelektüel uyum ve karşılıklı saygı temeline oturtan bu karakterin, modern kadın-erkek ilişkilerinin temellerini nasıl attığını gösteriyor. İnceleme, romanın adında da gizli olan gurur ve önyargı temalarının, karakterlerin kişisel gelişimi ve kadın-erkek eşitliği düşüncesinin edebi ve sinemasal temsili açısından taşıdığı önemi detaylandırıyor.

İkinci ve üçüncü bölümde edebiyat tarihinin en trajik hayat öyküsüne sahip kız kardeşleri Emily Brontë ve Charlotte Brontë yer alıyor. Önce Emily Brontë'nin yaratmış olduğu **Catherine Earnshaw**'a bakıyoruz. Cem Evrim Aslan'ın kaleme aldığı bu bölüm, Brontë'nin *Uğultulu Tepeler* adlı başyapıtını ve 1992 tarihli Peter Kosminsky uyarlamasını mercek altına alıyor. Çalışma, romanın Gotik ve Romantik unsurlarını, sınıfsal çatışmaları ve toplumsal cinsiyet rollerini nasıl işlediğini detaylandırıyor. Aynı zamanda, Catherine Earnshaw

karakterinin Viktorya Dönemi toplumsal normları karşısında yaşadığı varoluşsal krizi ve ‘hayaletle dönüşme’ sürecini ele alıyor. Kosminsky’nin sinema uyarlamasının, romanın ruhunu ne ölçüde yansıttığını ve Catherine’in bireysel trajedisini nasıl görselleştirdiğini karşılaştırmalı olarak inceleyen bölüm, *Uğultulu Tepeler*’in romandaki ve sinemadaki uğultusunun peşine düşüyor.

Charlotte Brontë’nin **Jane Eyre**’i ise üçüncü bölümün kahramanı. 1847’de yayımlanan ve Viktorya Dönemi’nin en önemli eserlerinden kabul edilen *Jane Eyre*, yayımlandığı dönemden itibaren büyük ilgi görmüş ve sinemaya en çok uyarlanan edebi yapıtlardan biri olmuştur. Ayşe Seda Aslan’ın yazdığı bu bölüm, romanın ana karakteri Jane’in bireysel özgürlük ve bağımsızlık arayışını, ataerkil toplumsal normlara ve sınıf çatışmalarına karşı duruşunu inceliyor. *Jane Eyre*, bu özellikleriyle feminizmin öncü edebi eserleri arasında anılmakta ve dönemin ‘itaatkâr, bağımlı ve pasif kadın’ idealine meydan okuyan güçlü bir kadın kahraman sunmakta. Odakta, Cary Joji Fukunaga’nın 2011 yapımı uyarlaması yer alırken, bu sinematografik yorumun, romanın içsel dünyasına ve bireysel varoluş mücadelesine nasıl odaklandığı, gotik atmosferi ve görsel dili üzerinden analiz ediliyor.

Amerikan edebiyatının ve sinema tarihinin en ikonik figürlerinden bir diğeri de hiç şüphesiz **Scarlett O’Hara**. Ben-denizin kaleme aldığı dördüncü bölüm, Margaret Mitchell’in 1936 tarihli başyapıtı *Rüzgâr Gibi Geçti*’yi ve Victor Fleming imzalı efsanevi 1939 uyarlamasını mercek altına alıyor. Scarlett O’Hara, romanın ve filmin geçtiği Amerikan İç Savaşı ile Yeniden Yapılanma döneminin tüm zorluklarına rağmen, hayatta kalma mücadelesiyle kadın kimliğini ve gücünü temsil eden bir karakter olarak öne çıkıyor. Çalışma, Scarlett’in kararlılık, inatçılık ve mücadelecilik gibi özellikleriyle toplumsal beklentiler karşısında bireysel özgürlüğünü ve arzularını

nasıl savunduğunu analiz ediyor. Ayrıca, sinema tarihinin en başarılı yapımlarından biri olarak gösterime girdiği andan beri adeta kültürel fenomene dönüşen filmin edebi metne olan sadakatini ve sinemasal etkisini de tartışıyor.

Kitabımızın beşinci bölümü, bizi caz çağı Amerika'sına, *Muhteşem Gatsby*'nin trajik aşk hikayesine götürüyor. Aysu Uğur Balcı'nın kaleme aldığı bu inceleme, F. Scott Fitzgerald'ın romanından Baz Luhrmann'ın 2013 uyarlamasına odaklanarak, Amerikan Rüyası'nın çöküşünü yüzeysel üst sınıfın idealize edilmiş figürü **Daisy Buchanan** üzerinden çözümlüyor. Daisy Buchanan, ilk bakışta masumiyet ve zarafet simgesi olarak resmedilse de bu bölümde, Gatsby'nin sonsuz aşkına rağmen maddi güvence ve toplumsal statü uğruna konformizmi seçen bir kadın olarak ele alınıyor. Çalışma, Daisy'nin hem aşk nesnesi hem de materyalist ve pragmatik bir figür olarak sergilediği çelişkili yapıyı, Baz Luhrmann'ın iştisamlı sinematografisi ve Hollywood'un kadın temsil kalıpları bağlamında sorguluyor. Bu bölüm, Daisy'yi sadece bir aşk üçgeninin figürü değil, aynı zamanda sınıfsal ayrımın ve Amerikan Rüyası'nın yarattığı yanılsamanın taşıyıcısı olarak konumlandırarak, edebi ve görsel anlatının karşılaştırmasını yapıyor.

Kitabımızın altıncı bölümü edebiyatımızın ve Milli Mücadele'nin önemli figürlerinden Halide Edib Adıvar'ın *Vurun Kahpeye* eserinde yer alan **Aliye** öğretmen karakteri üzerinden Türkiye'nin modernleşme serüvenini inceliyor. Eşref Akmeşe'nin incelemesi, 1923 tarihli romanda yaratılan idealist öğretmen Aliye'nin, Anadolu kasabasındaki cehalet, softalık ve ataerkil yapıyla yüzleşmesini ve modernleşme ideallerinin temsilini nasıl üstlendiğini analiz ediyor. Aliye, Cumhuriyet'in bağımsız ve dönüştürücü kadın modelini simgelerken, trajik sonuyla modernleşme ile taşra gerçekliği arasındaki derin çatışmayı gözler önüne seriyor. Bu bölüm, romanın ideolojik duruşunu ve sinemaya yansımalarını mercek altına alıyor. Çalışma, Aliye imgesinin

edebiyat ve sinema arasındaki trajik serüvenini ele alarak, karakterin nasıl hem çağdaş bir aydın hem de geleneksel otoritenin hedefi haline gelen bir figür olduğunu detaylandırıyor.

Kitabımızın yedinci bölümü, Nahid Sırrı Örik'in 1946 tarihli romanı *Kıskanmak* ve Zeki Demirkubuz'un 2009 uyarlamasıyla, ahlaki gri alanlarda gezinen, trajik bir anti-kahramanı, **Seniha**'yı ele alıyor. Alper Erçetingöz'ün kaleme aldığı çalışma, erken Cumhuriyet döneminin taşra atmosferinde geçen bu hikâyede, çocukluk travmalarının, sevgi yoksunluğunun ve güzellik normlarından dışlanmış olmanın Seniha'nın kişiliğini nasıl şekillendirdiğini inceliyor. Seniha, toplumun güzellik ve evlilik gibi ideal kadınlık normlarına erişemediği için bastırılmış arzularını ve kıskançlığını, çevresindeki mutluluğu ve itibarı sabote eden yıkıcı bir zekâya dönüştürür. Bu bölüm, karakterin psikanalitik ve toplumsal cinsiyet kuramları çerçevesinde çözümlenmesini sunuyor. Ayrıca, romanın psikolojik derinliğinin, Zeki Demirkubuz'un sinemasal dilinde nasıl 'bilinçli bir belirsizlik estetiği'ne dönüştüğünü; Seniha'nın iç dünyasının iç monologlar yerine kadraj, sessizlik ve beden diliyle dışsallaştırıldığını tartışıyor.

Kitabımızın sekizinci bölümünde, Alasdair Gray'in romanından Yorgos Lanthimos'un sinemaya uyarladığı *Zavallılar* filminin başkarakteri **Bella Baxter** ile tanışıyoruz. Selvi Şenel'in incelemesi, Frankensteinvari bir cerrahi deney sonucu yeniden hayata dönen Bella'nın, toplumsal ve kültürel kodlardan bağımsız gelişen zekâsını ve cinsel kimliğini merkeze alıyor. Bella, Viktorya dönemi gibi cinsiyetçiliğin yaygın olduğu bir zamanda, eril söylemin inşa ettiği 'normal' kadın kalıplarına meydan okur. Karakter, cinsel ilişkiyi keyif ve ihtiyaç olarak gören, toplumsal kuralları umursamayan saf bir kadınlık formu sergiler. Bu durum, çevresindeki erkeklerin kurmaya çalıştığı iktidarı, çabasızca direniş yoluyla boşa düşürür. Bu bölümde, Bella'nın yolculuğu, ataerkil kültüre karşı